29 Ιουλίου 2013

Ιατρική στο βυζάντιο

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Φωτό:phorum.gr

Η επιστήμη της Ιατρικής εφαρμόστηκε και αναπτύχθηκε στις μεγάλες πόλεις της αυτοκρατορίας από σπουδαίους γιατρούς, ενώ ταυτόχρονα γράφτηκαν πολλές μελέτες για τα μέσα που είναι κατάλληλα για τη θεραπεία των ασθενών και την φαρμακολογία, τόσο κατά την Ύστερη Αρχαιότητα όσο και κατά το μέσο και ύστερο Βυζάντιο.

Τα έργα των μεγάλων Ελλήνων ιατρών, Ιπποκράτη και Γαληνού αποτέλεσαν τα θεμέλια της βυζαντινής ιατρικής, η οποία εξελίχθηκε περαιτέρω και εμπλουτίστηκε.

Μεγάλη είναι η συνεισφορά του Βυζαντίου, όχι μόνο στη θεωρία της ιατρικής, αλλά και στη βοτανική και στη φαρμακολογία, καθώς και τη χειρουργική. Χαρακτηριστικά, έχουν καταγραφτεί περίπου 700 ουσίες από φυτά, ζώα ή ορυκτά, από τα οποία μπορούν να παρασκευαστούν φάρμακα, και πάνω από 200 είδη χειρουργικών εργαλείων.

Τα νοσοκομεία, όπως γνωρίζουμε από αναφορές σε κείμενα, ήταν φιλανθρωπικά ιδρύματα που λειτουργούσαν με τον έλεγχο της Εκκλησίας. Σε πρώιμους αιώνες ονομάζονταν καταγώγια ή ξενώνες και φαίνεται ότι ήταν ξενοδοχεία, στα οποία οι ταξιδιώτες, όταν αρρώσταιναν, λάμβαναν μια πρόχειρη θεραπεία. Από τον 6ο αιώνα και μετά έγιναν χώροι αποκλειστικά για νοσηλεία. Στην Κωνσταντινούπολη,

τον 10ο αιώνα σημαντικά νοσοκομεία ήταν του αγίου Σαμψών και του Ευβούλου, που είχαν ιατρούς και νοσηλευτές, καθώς και βοηθητικό προσωπικό. Το σημαντικότερο, όμως, νοσοκομείο της πρωτεύουσας ήταν αυτό που ίδρυσε ο αυτοκράτορας Ιωάννης Β' Κομνηνός στη μονή Παντοκράτορος το 1136. Συγκεκριμένα, ήταν ίδρυμα που περιλάμβανε γηροκομείο, λεπροκομείο και ξενώνα (νοσοκομείο) με εξωτερικά ιατρεία και πενήντα κλίνες κατανεμημένες σε πέντε τμήματα: χειρουργικό, οφθαλμολογικό, γαστρεντερολογικό, γυναικολογικό, παθολογικό. Το προσωπικό το αποτελούσαν γιατροί, εκπαιδευόμενοι και βοηθοί, μια ιατρός για τις γυναίκες, μαίες και νοσηλευτές, ενώ υπήρχαν επίσης και φαρμακοποιοί, μάγειροι, αρτοποιοί, πλύστρες και καθαριστές, υπηρέτες και θυρωροί. Λειτουργούσαν επίσης αποχωρητήρια, λουτρό, φαρμακείο, χώροι για τους ιατρούς, εργαστήρια και βοηθητικοί χώροι για το προσωπικό.
Η Ιατρική στο Βυζάντιο αποδεικνύεται ότι ήταν υψηλού επιπέδου από τις περίπλοκες τεχνικές κατασκευής των φαρμάκων, τα εργαλεία χειρουργικής, τις ειδικότητες που αναπτύχθηκαν (οφθαλμιατρική, γυναικολογία και μαιευτική, δερματολογία, οδοντιατρική, καρδιολογία, ορθοπεδική), καθώς και από τους εργαστηριακούς ελέγχους. Η πρόσφατη έρευνα επισημαίνει ότι κυρίως οι πλούσιοι πήγαιναν σε νοσοκομεία ή σε ιδιώτες γιατρούς, ενώ όσοι ήταν φτωχότεροι, κατέφευγαν κατά κανόνα σε ναούς αγίων που φημίζονταν ότι είχαν θεραπευτικές ικανότητες, όπου διέμεναν με την ελπίδα ότι θα γινόταν κάποιο θαύμα. Επίσης, ήταν συχνά φαινόμενα η χρήση μαγικών φυλακτών για την προφύλαξη ή τη θεραπεία από αρρώστιες και η χρησιμοποίηση της αστρολογίας και των ωροσκοπίων για τη διάγνωση ασθενειών ή την πρόβλεψη της υγείας.

Γραμματεία
Κατά την Ύστερη Αρχαιότητα, σημαντικά ονόματα της ιατρικής είναι: (α) ο Ορειβάσιος που έγραψε τις *Ιατρικές Συναγωγές*, και το*Ευπόριστα*, στο οποίο δίνει έναν κατάλογο με εύκολα να παρασκευαστούν φάρμακα, (β) ο Αέτιος από την Άμιδα, που έγραψε δεκάξι ιατρικές επιστημονικές μελέτες οργανωμένες σε τέσσερα βιβλία (*Τετράβιβλος*), στις οποίες αναφέρεται στην ανατομία και τη φυσιολογία του ματιού, στα φάρμακα και την αποτελεσματική χρήση των βοτάνων, περιγράφει αναλυτικά την ταινία (παράσιτο) των εντέρων και ενδιαφέρεται για τα ουρολογικά προβλήματα και την αρθρίτιδα, (γ) ο Αλέξανδρος από τις Τράλλεις που μελέτησε ιδιαίτερα τις ιδιότητες των βοτάνων και επέκτεινε το έργο του Διοσκουρίδη, (δ) ο Παύλος από την Αίγινα, ο οποίος κατέγραψε τις γνώσεις του στη γυναικολογία, την τοξικολογία και τη θεραπευτική στο έργο του *Επιτομής ιατρικής βιβλία επτά*, το οποίο έγινε γνωστό και στους Άραβες, (ε) ο Θεόφιλος, γιατρός του 7ου αιώνα, ο οποίος έγραψε ένα βιβλίο, το *Σύνταγμα περί ούρων*, στο οποίο περιγράφει τρόπους διάγνωσης ασθενειών με βάση τη λεπτομερή ανάλυση των χαρακτηριστικών των ούρων.

Στο μέσο και ύστερο Βυζάντιο υπάρχει, επίσης πλούσιο συγγραφικό έργο στον τομέα της Ιατρικής, όπως: (α) το *Περί της του ανθρώπου κατασκευής* του Μελετίου μοναχού, που αναφέρεται στην ανθρώπινη ανατομία και φυσιολογία, (β) η *Επιτομή ιατρικής* του Λέοντος ιατρού, με θέματα που σχετίζονται με τη θεωρία της ιατρικής, τα μέσα θεραπείας και τη χειρουργική, (γ) την *Επιτομή περί θεραπείας ασθενειών* του Θεοφάνη Χρυσοβαλλάντη, (δ) η *Επιτομή ιατρικής* του Συμεών Σηθ, (ε) το *Δυνάμερον* του Νικόλαου Μυρεψού, που συγκέντρωσε 2.656 ιατρικές συνταγές με κολλύρια, ενέματα, αλοιφές, καταπραϋντικά φάρμακα, σκόνες κτλ., τα οποία αποτέλεσαν μέχρι και τον 15ο αιώνα τον επίσημο φαρμακευτικό κώδικα της Δύσης, (στ) το *Ιατρική μέθοδος* του Ιωάννη Ακτουάριου, κ.ά.

Πληροφορίες για ασθένειες διαθέτουμε, επίσης, και από μνείες στα συγγράμματα μη ειδικών, όπως κοσμικών και εκκλησιαστικών συγγραφέων. Η ιατρική γνώση των Βυζαντινών μεταδόθηκε, όπως ήταν φυσικό, και σε άλλους λαούς, λόγου χάρη στους Άραβες, με τους οποίους ήρθαν σε επαφή από τον 7ο αιώνα, και στους Αρμενίους μετά τον 10ο αιώνα.

Πηγή: exploringbyzantium.gr